

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Умови сьогодення, в яких функціонують та розвиваються загальноосвітні навчальні заклади, інтеграція України в європейській освітній простір, зумовили інтенсивний розвиток вітчизняної системи загальної середньої освіти. Провідним аспектом діяльності навчальних закладів цієї системи стає створення умов для розвитку особистості кожного учасника навчально-виховного процесу та її орієнтація на осмислення й пізнання нових педагогічних реалій, створення нової філософії освіти, відкритої до таємниць життя людини, її прагнень, життєвого й духовного світу. Як зазначається в нормативних документах, загальна середня освіта спрямована на забезпечення всебічного розвитку особистості шляхом навчання та виховання, які гуртуються на загальнолюдських цінностях та принципах науковості, полікультурності, світського характеру освіти, системності, інтегративності, єдності навчання і виховання, на засадах гуманізму, демократії, громадянської свідомості, взаємоповаги між націями і народами в інтересах людини, родини, суспільства, держави.

Провідним завданням діяльності сучасного загальноосвітнього навчального закладу в умовах сьогодення стає забезпечення конкурентоспроможності кожного учасника навчально-виховного процесу взагалі й самого загальноосвітнього навчального закладу зокрема, що й посилить ефективність його розвитку та успішність позиціонування на ринках праці й освітніх послуг. Сприятиме цьому педагогіка життєтворчості, у центрі якої – дитина, з її радощами і болями, злетами і драмами, інтересами, потребами, з її напруженим екзистенційним духовним світом. В умовах стабільного функціонування закладу освіти безумовними орієнтирами були формування знань, умінь, інформаційних і соціальних якостей особистості, що забезпечують її «готовність до життя», що у свою чергу характеризується, як уміння пристосовуватися до суспільних обставин. У ринкових умовах освіта все більше орієнтується на такі технології і засоби впливу на особистість, в яких забезпечується баланс між соціальними та індивідуальними потребами і які через механізм саморозвитку (самовдосконалення, самоосвіту) забезпечують її готовність до самореалізації та успішності життєдіяльності в нестабільних умовах діяльності суспільства.

Управління таким навчальним закладом також потребує нових орієнтирів і підходів для визначення мети діяльності та її реалізації. Питанню управління в системі освіти взагалі й діяльності навчального закладу зокрема присвячені роботи О. Ануфрієвої, В. Базелюка, В. Беспалька, О. Боднар, Т. Борової, О. Галуса, Л. Даниленко, І. Драч, Г. Єльнікової, І. Жерносека, Л. Калініної, В. Камишина, Ю. Конаржевського, Н. Клокар, І. Лернера, В. Маслова, Т. Махині, В. Мельник, М. Набока, Н. Ничкало, В. Олійника, Г. Полякової, О. Почуєвої, З. Рябової, Л. Сергєєвої, Т. Сорочан, Г. Тимошко, А. Чміля, В. Яковца, В. Якуніна та ін. Загальна якість та якість діяльності навчальних закладів у тому числі системи загальної середньої освіти в ринкових умовах ґрунтовно розкрито в роботах Г. Азгальдова, В. Андрущенко, С. Воронцової, Б. Гершунського, Г. Дмитренка, В. Кременя, О. Локшиної, Т. Лукіної, О. Ляшенка, С. Ніколаєнка, О. Овчарук, Е. Райхмана, Н. Селезньової, О. Суббето, Д. Татьянченка та ін.

Як свідчить аналіз наукових джерел, випускник загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах повинен не тільки володіти комплексом різноманітних знань, навичок і особистісних якостей, що дадуть йому змогу не лише стати висококваліфікованим фахівцем, самостійно приймати рішення, бути ініціативним, брати на себе відповідальність та ефективно взаємодіяти з оточенням, але й творчо проектувати своє життя, розробляючи і здійснюючи свій індивідуальний життєвий сценарій, зрештою, мабуть, найвищим мистецтвом – мистецтвом успішності життєдіяльності. Безпосередньо, мистецтво життєдіяльності – це особливе вміння і висока майстерність у творчій побудові особистого життя, що ґрунтується на знанні життя, його законів, розвиненій самосвідомості та володіння системою засобів, методів, технології програмування та здійснення життя як індивідуально-особистісного життєвого проекту. Проблеми становлення концептуальних засад педагогіки життєтворчості відображено в працях таких вітчизняних та зарубіжних науковців як: Т. Акбешев, Ш. Амонашвілі, П. Блонський, В. Доній, І. Єрмаков, С. Клепко, В. Лізинський, Г. Несен, В. Паламарчук, М. Поташник, Г. Сагач, І. Сіданіч, Л. Сохань, А. Хуторський, В. Ямницький. Успішність життєдіяльності формується на підґрунті життєтворчості, під якою розуміють духовно практичну діяльність особистості, що спрямована на проектування, планування, програмування та творче здійснення нею свого індивідуального життя. Ми підтримуємо точку зору І. Єрмакова, який вважає, що саме адміністрація навчального закладу визначає домінанти і якісні характеристики школи життєвої компетентності: розвиток і самореалізація учнів як суб'єктів культури, творців і проектувальників свого життя, *не підготовки до життя, а самого життя*. Особистість у цьому процесі виступає як розвинена індивідуальність, суб'єкт свого індивідуального життя, а об'єктом творчих діянь особистості виступає її власне життя.

Зрозуміло, що життєтворчість не можна звести лише до технологічної процедури. Педагоги орієнтують учнів на те, що життя має свій зміст, свої закони, свій вільний простір, а тому життєтворчість – це наука. Разом з тим це і мистецтво, оскільки в цьому акті творчості присутня фантазія, прояви індивідуальності людини. В життєтворчості втілюється весь внутрішній світ людини: її духовно-моральні якості, естетичні смаки, уявлення про себе та навколишній світ. Життя дає широкий простір для свободи вибору та прояву індивідуальних характеристик особистості. Необхідно враховувати і той факт, що життєтворчість передбачає не просто прояв людської індивідуальності, тому що особистість може володіти не тільки соціально цінними характеристиками. Тобто в процесі життєдіяльності особистість повинна орієнтуватися не тільки на своє власне, а й на певні культурні, соціальні орієнтири, цінності, пізнати які вона може, навчаючись у школі життєтворчості.

Забезпечити успішність розвитку життєтворчої особистості повною мірою можливо шляхом цілеспрямованого впливу на цей процес. Саме від ефективності та якості управлінських впливів і залежить позитивний розвиток життєтворчої особистості. Забезпечує пріоритет першочергових цілей і завдань, зорієнтовує на комплексний підхід у використанні ресурсів та досягнення максимально значущих кінцевих результатів в умовах сьогодення програмно-цільовий підхід в управлінні. Вивченню та розробкам теоретичних і практичних аспектів щодо програмно-цільового підходу в управлінні присвячені праці таких вчених як: М. Батман,

В. Будавей, Л. Дідківська, В. Іванов, В. Керецман, О. Кувекіна, В. Лаженцев, В. Лазарєв, О. Мармаза, Є. Павлютенков, Б. Райзберг, Д. Стеченко, Т. Хлебнікова, Р. Черновол-Ткаченко, Р. Шкіпер та ін. Проектування в освіті, безпосередньо в управлінській діяльності загальноосвітнього навчального закладу є предметом дослідження таких науковців як В. Беспалько, О. Дахін, Д. Джонс, І. Єрмаков, А. Єрмола, І. Коновальчук, Г. Кравченко, О. Мойсєєв, В. Монахов, М. Поташнік, Н. Приходькіна, З. Рябова, О. Снісаренко, Т. Сущенко, Н. Яковлева, та ін.

Разом із тим результати аналізу наукових джерел з питання управління розвитком загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах дозволяють стверджувати, що ця проблема недостатньо досліджена як у теоретичному, так і в практичному аспектах. Це також обумовлено і виділеною нами низкою *протиріч* між:

- необхідністю забезпечення якості діяльності загальноосвітнього навчального закладу та недостатньою обізнаністю керівників цих закладів щодо особливостей функціонування та розвитку закладу в ринкових умовах;

- потребою в проектуванні розвитку загальноосвітнього навчального закладу й недостатньою компетентністю керівників навчальних закладів щодо використання проектних технологій;

- потребою в створенні умов для позитивного розвитку кожного учасника навчально-виховного процесу загальноосвітнього навчального закладу та фрагментарним використанням програмно-цільового підходу до формування життєтворчої особистості.

Актуальність зазначеної проблеми та недостатність її розроблення в науковій літературі зумовили вибір теми дослідження: «Проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах».

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота виконана згідно з передбаченою планом науково-дослідної роботи Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України тематикою «Теоретико-методологічні основи підготовки керівників до оцінювання результатів діяльності ЗНЗ» (державний номер реєстрації 0109U002236).

Тема дослідження затверджена на засіданні Вченої ради ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України (протокол № 6 від 20 червня 2012 р.) й узгоджена в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних та психологічних наук в Україні (протокол № 8 від 30 жовтня 2012 р.).

Мета і завдання дослідження.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування, розробка та експериментальна перевірка моделі проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах на засадах програмно-цільового підходу.

Для досягнення поставленої мети визначено основні **завдання** дослідження:

1. Проаналізувати стан дослідженості проблеми проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах у наукових джерелах та уточнити зміст основних понять дослідження.

2. Обґрунтувати сутність, зміст та технологію проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу на основі програмно-цільового підходу до формування життєтворчості особистості.

3. Розробити, теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити модель проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах.

4. Створити методичні рекомендації щодо впровадження моделі проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах.

Об'єкт дослідження – розвиток загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах.

Предмет дослідження – зміст, структура, технологія проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах.

Методи дослідження. Для розв'язання поставлених у дослідженні завдань та досягнення запланованої мети було використано комплекс взаємопов'язаних теоретичних та емпіричних *методів* дослідження: теоретичний аналіз психологічної та педагогічної літератури, що здійснювався з метою уточнення сутності понять «програмно-цільовий підхід», «проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах», «технологія формування життєтворчої особистості», «програмно-цільове проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу» та ін.; спостереження за особливостями взаємодії учнів у процесі навчально-пізнавальної діяльності; методи опитування, анкетування, тестування, бесіди, контент-аналізу, метод експертної оцінки (метод Дельфі), метод самооцінки для визначення рівня розвитку загальноосвітнього навчального закладу та ін. З метою обробки отриманих даних було використано низку методів математичної статистики.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

уперше розроблено, теоретично обґрунтовано модель проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах на засадах програмно-цільового підходу;

уточнено визначення понять «розвиток загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах», «проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах», «конкурентоспроможний загальноосвітній навчальний заклад», «технологія формування життєтворчості особистості», «програмно-цільове проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу», «технологія проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах»;

удосконалено зміст технології розвитку життєтворчої особистості як основи конкурентоспроможності загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах;

набула подальшого розвитку теорія управління загальноосвітнім навчальним закладом через конкретизацію змісту та форм проектування його розвитку в ринкових умовах.

Практичне значення одержаних результатів визначається тим, що на основі дисертаційного дослідження розроблено й запроваджено спецкурс «Проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах». Практична цінність полягає в розробці методичних рекомендацій щодо використання моделі проектування розвитком загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах та створенні відповідного навчально-методичного комплексу.

Матеріали дисертаційного дослідження **успішно впроваджуються:**

1. В управлінській діяльності керівників 11 навчальних закладів Івано-Франківської області. Відповідно до наказу Головного управління освіти і науки Івано-Франківської облдержадміністрації «Про створення авторських творчих майстерень педагогів при Івано-Франківському обласному інституті післядипломної педагогічної освіти» (наказ № 384 від 22.05.2012 р.) і на виконання рішення колегії управління освіти і науки облдержадміністрації «Про створення складу авторських творчих майстерень педагогічних працівників на базі Івано-Франківського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти» від 26.04.2012 року це такі навчальні заклади:

- спеціалізовані навчальні заклади (Солотвинський НВК «Загальноосвітня школа І–ІІІ ст. – ліцей Богородчанської районної ради – директор *М. Гуменяк*, довідка № 108 від 16.11.2015 р.), (Коломийський НВК «Загальноосвітня школа – ліцей № 9» Коломийської міської ради – директор *Г. Пасічна*, довідка № 83 від 11.11.2015 р.), (Бурштинська гімназія Галицької районної ради – директор *О. Олійник*, довідка № 60 від 21.12.2015 р.), (Галицька гімназія Галицької районної ради – директор *В. Тихонь*, довідка № 67 від 11.11.2015 р.);

- загальноосвітні навчальні заклади І–ІІІ ст. – (Черніївська ЗОШ І–ІІІ ст. Тисменицької районної ради – директор *В. Лецишин*, довідка № 54 від 16.11.2015 р.), (Лисецька ЗОШ І–ІІІ ст. Тисменицької районної ради – директор *М. Солтан*, довідка № 06-09/305 від 16.11.2015 р.), (Кривопільська ЗОШ І–ІІІ ст. Верховинської районної ради – директор *Л. Стефурак*, довідка № 61 від 16.11.2015 р.);

- загальноосвітні навчальні заклади І–ІІ ст. – (Глибівська ЗОШ І–ІІ ст. Богородчанської районної ради – директор *О. Гуляк*, довідка № 281/01/28 від 18.11.2015 р.), (Грабівська ЗОШ І–ІІ ст. Рожнятівської районної ради – директор *М. Лютак*, довідка № 84 від 26.11.2015 р.), (Кропивницька ЗОШ І – ІІ ст. Долинської районної ради – директор *А. Юрків*, довідка № 78 від 16.11.2015 р.);

- спеціалізована школа-інтернат – (Микуличинська спеціальна школа-інтернат Івано-Франківської обласної ради – директор *С. Северилов*, довідка № 58 від 16.11.2015 р.).

2. У змісті освіти курсів підвищення кваліфікації керівників навчальних закладів Івано-Франківської області (Івано-Франківський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти – ректор *Р. Зуб'як*, довідка № 01/649 від 11.11.2015 р.).

Апробація результатів дисертації. Результати дослідження були презентовані громадськості на науково-практичних, науково-пошуковій конференціях, конгресі, семінарах, круглих столах, що проводилися на різних рівнях. Міжнародна науково-практична конференція «Комп'ютерно-інформаційні і комунікаційні технології у навчальному процесі середньої та вищої школи (м. Косів, 2003 рік); Всеукраїнська конференція, присвячена педагогічній спадщині Михайла Стельмаховича. (м. Івано-Франківськ, 2004 рік); Обласна науково-практична конференція «Сільська школа: стан, проблеми, перспективи розвитку» (м. Івано-Франківськ, 2005 рік); Всеукраїнська науково-пошукова конференція «Моделі

компетентісного випускника 12-річної школи: сутність, пріоритети, пошук відповідей на виклики ХХІ ст.» (м. Донецьк, 2007 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Розвиток освітньо-виховного простору в Карпатах в умовах глобалізації: стан, проблеми, перспективи. (м. Івано-Франківськ, 2008 р.); Всеукраїнський круглий стіл «Проблеми дитячої бездоглядності». (м. Київ, 2009 р.); Обласна науково-практична конференція «Формування життєво компетентної особистості: тенденції та перспективи». (м. Івано-Франківськ, 2011 р.); Обласна науково-практична конференція «Обдаровані діти: виявлення, навчання, розвиток». (м. Івано-Франківськ, 2011 р.); Обласна серпнева науково-практична конференція «Основні виклики розвитку загальної середньої і дошкільної освіти у 2011–2012 навчальному році та шляхи їх вирішення». (м. Івано-Франківськ, 2011 р.); Районна серпнева науково-практична конференція «Основні виклики розвитку загальної середньої і дошкільної освіти у 2011-2012 навчальному році та шляхи їх вирішення». (м. Косів, 2011 р.); Всеукраїнська науково-практична конференція «Діяльність районних (міських) методичних кабінетів в умовах упровадження державних освітніх стандартів та інформаційно-комунікаційних технологій». (м. Рівне, 2012 р.); Всеукраїнська науково-практична конференція «Компетентнісні засади змісту освіти в 11-річній школі» на базі Печерської гімназії № 75 м. Києва. (м. Київ, 2013 р.); Міжнародна конференція «В. І. Вернадський і глобальні проблеми сучасної цивілізації». (АР Крим, м. Сімферополь, 2013 р.); Міжнародна конференція «Актуальні проблеми громадянської освіти: український та зарубіжний досвід». (м. Острог, 2013 р.); Міжнародний конгрес «Етнодизайн: Європейський вектор розвитку і національний контекст». (м. Полтава, 2013 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Інноваційні технології навчання обдарованої молоді». (м. Київ, 2013 р.), Парламентські Слухання «Освіта в сільській місцевості: кризові тенденції та шляхи їх подолання». (м. Київ, 2012 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Інноваційні технології навчання обдарованої молоді» (м. Київ, 2013 р.).

Публікації. Основні положення й висновки дисертації знайшли відображення у 19 публікаціях автора, серед них 6 надруковано в наукових фахових виданнях за спеціальністю, 2 у закордонних виданнях.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків. Повний обсяг дисертації складає 255 сторінок, із них основного тексту – на 185 сторінках. Дисертація містить 15 таблиць, 20 рисунків, 11 додатків, список використаних джерел (232 найменування, із них 10 – іноземною мовою).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, розкрито ступінь її опрацювання, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, описано методи дослідження, наведено наукову новизну і практичне значення одержаних результатів, подано інформацію про впровадження матеріалів дисертаційного дослідження й апробацію результатів дисертації.

У першому розділі **«Проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу як проблема педагогічної теорії і практики»** проаналізовано стан дослідження проблеми проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах у наукових джерелах та уточнено зміст основних понять дослідження. Визначено, що управління системою освіти взагалі й загальноосвітнім навчальним закладом зокрема належить до соціального управління, під яким розуміють вплив на суспільство з метою його упорядкування, збереження якостей, специфіки, удосконалення і розвитку. Це необхідна властивість будь-якого суспільства і витікає з його системної природи, суспільного характеру праці, необхідності спілкування людей у процесі праці та життя, обміну продуктами їх матеріальної та духовної діяльності. Обґрунтовано, що управління соціально-педагогічною системою є процесом, яке здійснюється на наукових засадах та його якість залежить від визначення мети діяльності загальноосвітнього навчального закладу та складання програми щодо її досягнення. Це можливо забезпечити шляхом використання програмно-цільового підходу в управлінні.

Визначено, що *конкурентоспроможний загальноосвітній навчальний заклад* – це заклад, де створені сприятливі умови або для більш якісної діяльності порівняно з іншими ЗНЗ, або для впровадження інноваційних технологій, якими ще не користуються інші заклади і за цей рахунок має певні переваги на ринку освітніх послуг та ринку праці. *Розвиток загальноосвітнього навчального закладу* – це процес конструктивних якісних змін у системах життєдіяльності загальноосвітнього навчального закладу, що забезпечують його продуктивну діяльність на більш високому організаційному рівні. А *проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу* є цілеспрямованою спільною діяльністю суб'єктів управління щодо розроблення програми розвитку ЗНЗ шляхом визначення параметрів якісно нового стану його діяльності та здійснення моніторингового супроводу для забезпечення запланованого результату. В основі проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу покладено певну концептуальну ідею, яка визначає стратегію функціонування закладу. Такою концептуальною ідеєю, у нашому випадку, виступає *технологія* формування життєтворчості особистості, оскільки діяльність ЗНЗ забезпечується суб'єктами навчально-виховного процесу і має соціальну основу.

З'ясовано, що *ринкові умови* – це сукупність правил та положень, які визначаються попитом і пропозицією на ринках праці та освітніх послуг, що зумовлюють необхідність конкурентних відносин між загальноосвітніми навчальними закладами. Їхнє врахування забезпечує успішність функціонування та розвитку закладу на ринку освітніх послуг та ринку праці. Тобто, це умови, які регулюють систему відносин з приводу купівлі-продажу освітньої послуги, яка в силу цього стає товаром, при цьому об'єктом купівлі-продажу є не сама освіта, як процес набуття знань, а освітня послуга, що включає в себе комплекс матеріальних та нематеріальних ресурсів, необхідних для процесу розвитку загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах.

Сформульовано сутність *технології проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу* – це певний алгоритм дій суб'єктів

управління щодо використання програмно-цільового підходу в процесі формування життєтворчості особистості як основи успішності її життєдіяльності та механізму забезпечення конкурентоспроможності ЗНЗ. Його ефективність у ринкових умовах можна досягти, якщо забезпечити цілісність і системність науково-методичного супроводу впровадження інновацій у практику роботи школи. Сама технологія ґрунтується на програмно-цільовому, технологічному, кваліметричному та компетентнісному підходах. Провідним підходом у сучасному освітньому середовищі загальноосвітнього навчального закладу є програмно-цільовий.

Програмно-цільове проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах – це технологія управління, що ґрунтується на визначенні й декомпозиції основної мети діяльності навчального закладу і розробленні відповідних програм для її досягнення на основі врахування вимог ринків праці та освітніх послуг й потреб і запитів усіх учасників навчально-виховного процесу. Зазначені програми базуються на певній меті, що декомпозовано на часткові цілі, які розподілені на завдання і доведені до кожного структурного підрозділу навчального закладу та виконавця; передбачають організацію досягнення кожного завдання, проведення певних заходів, забезпечують отримання запланованого результату.

Подано стан використання програмно-цільового підходу в управлінській діяльності керівника загальноосвітнього навчального закладу.

У другому розділі – **«Модель проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах»** описано процес побудови, обґрунтовано структуру та зміст моделі проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах, розкрито технологію її використання.

Аналіз наукових досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених дозволив стверджувати, що *моделювання* є опосередкованим методом пізнання і невід’ємною складовою у вирішенні актуальних питань ефективного управління соціально-педагогічною системою, зокрема загальноосвітнім навчальним закладом. Моделювання забезпечує цілісне відображення сутності об’єкту пізнання як системи з усіма взаємозв’язками її структурних компонентів. Процес моделювання дозволяє отримати комплексну інформацію про стан системи, її можливості та загрози, умови функціонування та розвитку. Результатам моделювання є побудова *моделі* об’єкта пізнання. Тобто, сутність моделювання полягає у тому, що створюється модель об’єкту пізнання, яка є його спрощеним аналогом, і вона виступає засобом його дослідження. Визначено принципи побудови моделі: цілеспрямованість, цілісність, системність, логічність, доступність, динамічність, результативність.

Виділено *етапи* побудови моделі об’єкту пізнання, а саме: формулювання мети створення моделі; виділення основних структурних компонентів об’єкту пізнання та встановлення між ними зв’язків; визначення критеріїв інформаційних потоків функціонування та розвитку об’єкту пізнання; побудова моделі ідеального стану об’єкту пізнання; визначення умов розвитку об’єкту пізнання та процесу реалізації моделі; вибір способів зображення та графічне оформлення моделі.

Метою моделі проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах є забезпечення позитивного розвитку загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах. Модель складається з таких складових: теоретико-методологічної; змістової, технологічної, результативно-регулятивної.

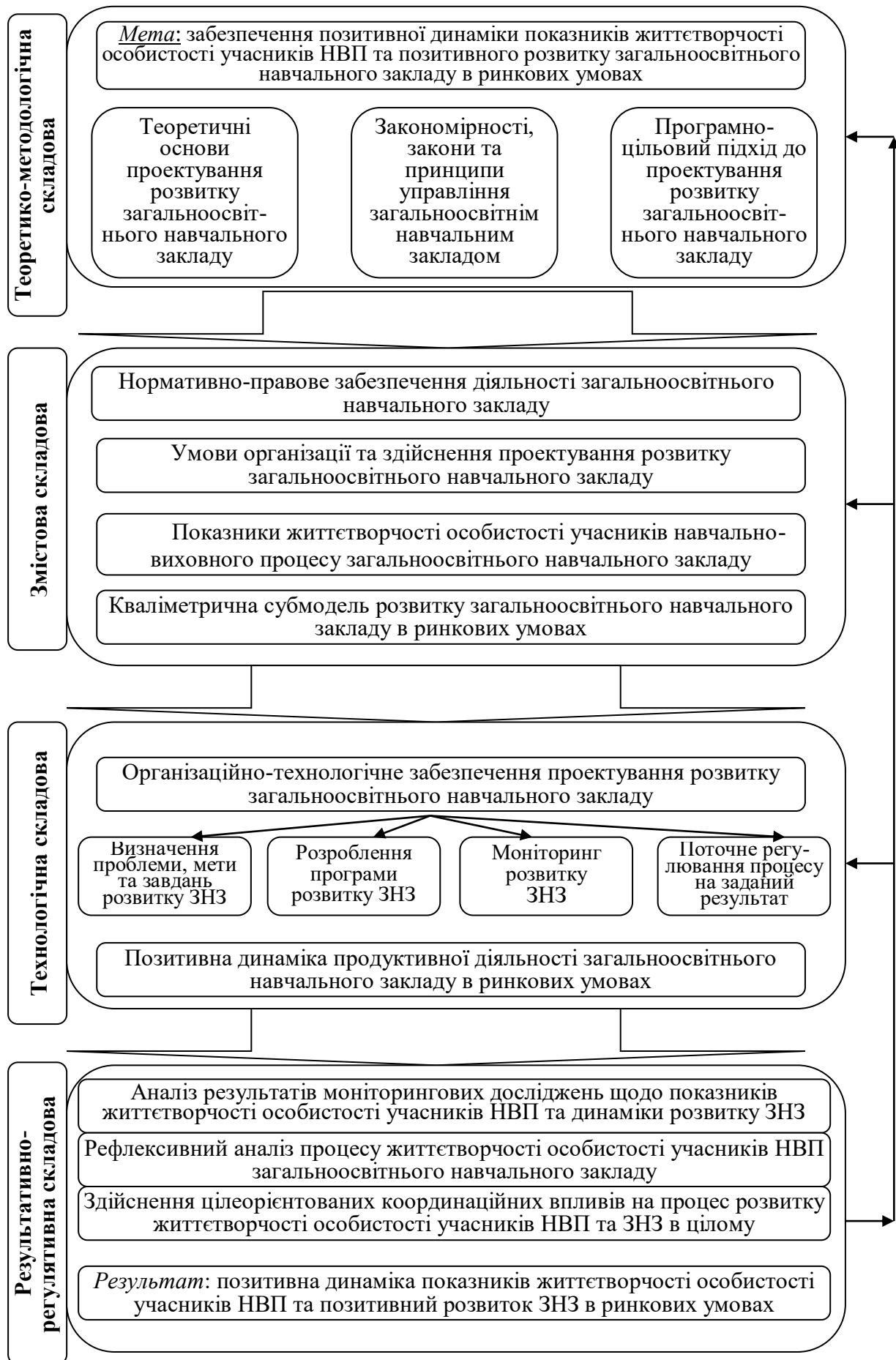

Рис. 1. Модель проектування розвитку ЗНЗ у ринкових умовах

Системоутворюючою є *теоретико-методологічна* складова, яка розкриває мету, що має бути досягнута при використанні моделі в практичній діяльності ЗНЗ та включає теоретичні основи проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу; закономірності, закони та принципи управління загальноосвітнім навчальним закладом; програмно-цільовий підхід до проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу. *Змістова* складова містить нормативно-правове забезпечення діяльності загальноосвітнього навчального закладу; умови організації та здійснення проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу; показники життєтворчості особистості учасників навчально-виховного процесу загальноосвітнього навчального закладу; кваліметричну субмодель розвитку загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах. *Технологічна* складова включає два блоки: перший блок – це організаційно-технологічне забезпечення проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу, який деталізується таким чином: визначення проблеми, мети та завдань розвитку ЗНЗ, розроблення програми розвитку ЗНЗ, моніторинг розвитку ЗНЗ, поточне регулювання процесу на заданий результат; другий блок – це позитивна динаміка продуктивної діяльності загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах. Остання складова моделі – *результативно-регулятивна* представляє аналіз результатів моніторингових досліджень щодо показників життєтворчості особистості учасників НВП та динаміки розвитку ЗНЗ, рефлексивний аналіз процесу життєтворчості особистості учасників НВП загальноосвітнього навчального закладу, здійснення цілеорієнтованих координаційних впливів на процес розвитку життєтворчості особистості учасників НВП та ЗНЗ в цілому, результат використання моделі в практичній діяльності ЗНЗ: позитивна динаміка показників життєтворчості особистості учасників НВП та позитивний розвиток ЗНЗ в ринкових умовах.

Розроблена модель надає цілісності та завершеності процесу проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах та визначає необхідні структурні компоненти, що забезпечують позитивну динаміку продуктивної діяльності ЗНЗ в ринкових умовах.

Описано процес створення та наведено структуру кваліметричної субмоделі розвитку загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах. Під час створення субмоделі було використано технологію факторно-критеріального моделювання, яка підпорядковується загальним принципам кваліметрії і має такий алгоритм: визначення властивостей об'єкту дослідження (параметрів), їх декомпозиція на фактори та критерії (складання ієрархічної структури властивостей об'єкту дослідження), встановлення вагомості кожного параметру, фактору та критерію, графічне оформлення субмоделі. Для створення субмоделі залучалися експерти, робота яких організовувалася за допомогою методу Дельфі (групового експертного оцінювання). Унаслідок діяльності експертів було створено кваліметричну субмодель розвитку загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах, яка складається з двох параметрів: перший параметр «Рівень організації освітньої діяльності закладу» декомпонується на 6 факторів та 30 критеріїв і другий – «Рівень результативності освітньої діяльності закладу» декомпонується на 3 фактори та 5 критеріїв.

Розкрито сутність та описано технологію використання моделі проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах. Суть технології використання моделі визначено як алгоритмізований поетапний порядок дій, який носить системний характер, має необхідний методичний супровід і забезпечує досягнення запланованого результату: позитивну динаміку показників життєтворчості особистості учасників НВП та позитивний розвиток ЗНЗ в ринкових умовах. В основу зазначеної технології покладено принципи реалізації програмно-цільового підходу.

У третьому розділі – **«Експериментальна перевірка моделі проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах»** висвітлено організацію та проведення експериментальної перевірки моделі проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах, здійснено аналіз отриманих результатів.

Описано, що експериментальна перевірка моделі розвитку загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах здійснювалася в декілька етапів. На *підготовчому* етапі було створено науково-методичну та емпіричну базу, визначено експериментальні навчальні заклади. На *констатувальному* – було проведено виміри існуючого стану експериментальних навчальних закладів, стану використання програмно-цільового проектування розвитку ЗНЗ в ринкових умовах в практиці управління загальноосвітнім навчальним закладом, визначено пріоритети діяльності суб'єктів НВП експериментальних навчальних закладів щодо розвитку закладу, проведено діагностування рівня навчальних досягнень учнів тощо. На *формуальному* етапі було запроваджено в діяльність експериментальних навчальних закладів технологію використання моделі проектування розвитку ЗНЗ в ринкових умовах, здійснено реалізацію розробленої системи заходів щодо проектування розвитку ЗНЗ, проводився моніторинг проміжних результатів експериментальної перевірки тощо. На *завершальному* етапі – здійснювалося підведення підсумків експериментальної перевірки через аналіз результатів динаміки показників стану розвитку експериментальних навчальних закладів, порівняння пріоритетів діяльності суб'єктів НВП експериментальних навчальних закладів й рівня навчальних досягнень учнів на початку та наприкінці експериментальної перевірки.

Зазначено, що експериментальна перевірка розробленої моделі відбувалася на базі навчальних закладів Івано-Франківської області. Усього в експериментальній перевірці взяли участь 3405 осіб, серед них керівників навчальних закладів – 11, педагогічних працівників – 493; учнів – 2901.

Обґрунтовано, що для визначення результативності моделі проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах необхідно виділення залежних, незалежних та проміжних змінних. *Незалежна* змінна – це модель проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах, яка була запропонована в діяльність навчальних закладів, які взяли участь в експериментальній перевірці. Її результативність перевірялася кваліметричною субмоделлю розвитку загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах. За цією ж субмоделлю визначалися і пріоритети діяльності суб'єктів НВП та

визначалася результативність діяльності навчального закладу. Зазначено, що для проведення вимірів було розроблено кваліметричну субмодель розвитку загальноосвітнього навчального закладу. В її основу покладено базову факторно-критеріальну (кваліметричну) модель діяльності загальноосвітнього навчального закладу, що розроблена науковою школою Г. Єльнікової. *Залежними* змінними у нашому дослідженні виступали стан професійної компетентності вчителів, рівень навчальних досягнень учнів, участь вчителів у професійних конкурсах, педагогічних ярмарках та учнів у конкурсах, олімпіадах, виставках тощо. *Проміжними* змінними стало підвищення вмотивованості діяльності учасників НВП (учителів та учнів). Під час експериментальної перевірки моделі проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах залежні, незалежні змінні вимірювалися та підлягали математичній обробці за допомогою відповідно підібраних методів математичної статистики.

Наведено узагальнені результати проведеної експериментальної перевірки та їх інтерпретація, що підтверджує високу результативність побудованої нами моделі проектування ЗНЗ в ринкових умовах. Було проаналізовано узагальнену динаміку якісних та кількісних показників змін, що відбулися в експериментальних навчальних закладах. Динаміку показників зазначено у таблиці 1 і на рисунку 2.

Таблиця 1

Зведені показники динаміки стану розвитку експериментальних навчальних закладів на початку та наприкінці експериментальної перевірки

Експериментальний навчальний заклад	Загальна оцінка в частках одиниці		Приріст індексної оцінки	
	На початку експериментальної перевірки	Наприкінці експериментальної перевірки	У частках одиниці	У відсотках
СНВК	0,70	0,80	0,10	10 %
КНВК	0,72	0,87	0,15	15 %
БГ	0,65	0,81	0,16	16 %
ГГ	0,67	0,78	0,11	11 %
ЧЗОШ	0,66	0,82	0,16	16 %
ЛЗОШ	0,63	0,79	0,16	16 %
КриЗОШ	0,68	0,89	0,21	21 %
ГлЗОШ	0,60	0,80	0,20	20 %
ГрЗОШ	0,62	0,72	0,10	10 %
КроЗОШ	0,69	0,80	0,11	11 %
МЗОШ	0,60	0,79	0,19	19 %
Середнє арифметичне	0,65	0,80	0,15	15 %

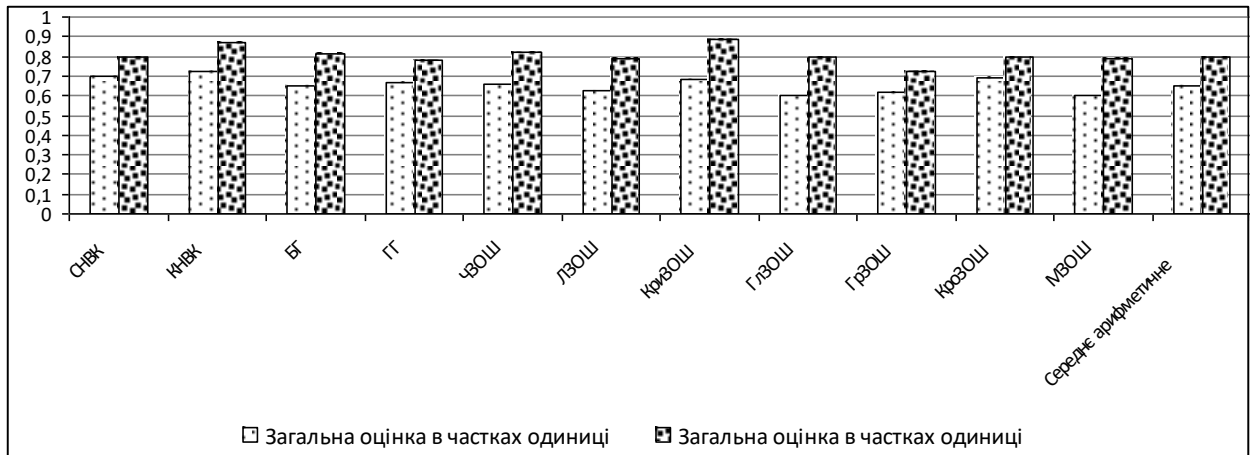

Рис. 2. Динаміка показників стану розвитку експериментальних навчальних закладів на початку та наприкінці експериментальної перевірки

Таким чином, експериментальним шляхом було доведено, що модель проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах сприяє позитивній динаміці цього розвитку, створює позитивний імідж закладу, формує в учнів життєву компетентність та забезпечує перехід від моделі закладу, що функціонує до моделі закладу, що розвивається і забезпечує розвиток особистості, оволодіння нею мистецтвом життєтворчості в умовах партнерської співпраці, успіху та довіри, що сприяє забезпеченню конкурентоспроможності кожного суб'єкта навчально-виховного процесу.

За результатами проведеної експериментальної перевірки розроблено методичні рекомендації з управління розвитком загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах.

ВИСНОВКИ

У дисертації подано теоретичне узагальнення і нове розв'язання наукової проблеми проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах, яке дає змогу на науковому і практичному рівні забезпечити позитивний розвиток загальноосвітнього навчального закладу, що сприятиме формуванню його конкурентоспроможності в нестабільних умовах внутрішнього та зовнішнього середовища. Узагальнення отриманих результатів проведеного дослідження дало підстави для формулювання таких *висновків*:

1. Аналіз стану дослідженості проблеми проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах у наукових джерелах дозволив уточнити зміст таких основних понять дослідження, як «розвиток загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах», «проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах», «конкурентоспроможний загальноосвітній навчальний заклад», «технологія формування життєтворчості особистості», «програмно-цільове проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу», «технологія проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах». Провідною дефініцією дослідження є проектування розвитку загальноосвітнього навчального

закладу, сутність якої полягає у визначенні певного алгоритму дій суб'єктів управління щодо використання програмно-цільового підходу в процесі формування життєтворчості особистості як основи успішності її життєдіяльності та механізму забезпечення конкурентоспроможності ЗНЗ. В основі проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу покладено певну концептуальну ідею, що визначає стратегію діяльності закладу: формування життєтворчості особистості. Визначено, що особливістю діяльності сучасного навчального закладу є його функціонування і розвиток в умовах перебігу нестабільних швидкоплинних процесів в оточуючому та внутрішньому середовищі. Їх врахування забезпечує успішність діяльності закладу на ринку освітніх послуг та ринку праці.

Аналіз практичного стану використання проектних технологій в управлінні загальноосвітнім навчальним закладом виявив фрагментарність використання програмно-цільового підходу до формування життєтворчої особистості, що зумовлює необхідність ґрунтовної розробки проблеми проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах. Установлено, що саме розроблення і запровадження технології проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу зможе якісно задовольнити освітні потреби особистості й забезпечити продуктивну діяльність ЗНЗ в ринкових умовах.

2. Обґрунтовано сутність, зміст та технологію проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу на основі програмно-цільового підходу до формування життєтворчості особистості. З'ясовано, що управління в системі освіти належить до соціального управління. Цей процес визначено як цілеспрямований вплив керуючої системи на керовану з метою забезпечення її функціонування та розвитку на основі дій механізмів самоуправління, ефективність та результативність якого залежить від інформаційного забезпечення управлінського процесу. Установлено, що провідною технологією управління в ринкових умовах є програмно-цільове проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу. Це технологія управління, що ґрунтується на визначенні й декомпозиції основної мети діяльності навчального закладу і розробленні відповідних програм для її досягнення на основі врахування вимог ринків праці та освітніх послуг й потреб і запитів усіх учасників навчально-виховного процесу. У ході реалізації програм декомпозована мета доводиться до кожного структурного підрозділу навчального закладу та виконавця з наступним проведенням певних заходів для досягнення запрограмованого результату. Доведено, що використання програмно-цільового підходу в процесі формування життєтворчості особистості є основою формування успішності її життєдіяльності та виступає механізмом забезпечення конкурентоспроможності навчального закладу. Розроблено алгоритм діяльності навчального закладу на основі програмно-цільового підходу до формування життєтворчості особистості.

3. Розроблено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено модель проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах. На основі аналізу наукових джерел з'ясовано сутність моделювання та визначено етапи побудови моделі. Обґрунтовано мету моделі проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах: забезпечення позитивної динаміки показників життєтворчості особистості учасників навчально-виховного процесу та позитивного розвитку загальноосвітнього навчального закладу в ринкових

умовах. Модель має такі складові: теоретико-методологічну; змістову, технологічну, результативно-регулятивну. Теоретико-методологічна складова включає три блоки, які містять теоретичні основи проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу; закономірності, закони та принципи управління загальноосвітнім навчальним закладом; програмно-цільовий підхід до проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу. *Змістова* складова розкривається чотирма блоками, що об'єднують нормативно-правове забезпечення діяльності загальноосвітнього навчального закладу, умови організації та здійснення проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу, показники життєтворчості особистості учасників навчально-виховного процесу загальноосвітнього навчального закладу, кваліметричну субмодель розвитку загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах. *Технологічна* складова включає два блоки, що визначають організаційно-технологічне забезпечення проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу (визначення проблеми, мети та завдань розвитку ЗНЗ, розроблення програми розвитку ЗНЗ, моніторинг розвитку ЗНЗ, поточне регулювання процесу на заданий результат) та позитивну динаміку продуктивної діяльності загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах. *Результативно-регулятивна* складова представляє аналіз результатів моніторингових досліджень щодо показників життєтворчості особистості учасників НВП та динаміки розвитку ЗНЗ, рефлексивний аналіз процесу життєтворчості особистості учасників НВП загальноосвітнього навчального закладу, здійснення цілеорієнтованих координаційних впливів на процес розвитку життєтворчості особистості учасників НВП і ЗНЗ в цілому та результат використання моделі в практичній діяльності ЗНЗ: позитивна динаміка показників життєтворчості особистості учасників НВП й позитивний розвиток ЗНЗ в ринкових умовах. Установлено, що розроблена модель надає цілісності та завершеності процесу проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах та визначає необхідні структурні компоненти, що забезпечують позитивну динаміку продуктивності його діяльності.

Експериментальна перевірка розробленої моделі підтвердила позитивну динаміку показників розвитку експериментальних навчальних закладів. Аналіз отриманих даних доводить, що наприкінці експериментальної перевірки було отримано приріст індексної оцінки стану розвитку усіх експериментальних навчальних закладів, а саме: Солотвинський НВК «Загальноосвітня школа І–ІІІ ст. – ліцей Богородчанської районної ради (СНВК) – приріст індексної оцінки складає 0,1 (10 %); Коломийський НВК «Загальноосвітня школа – ліцей № 9» Коломийської міської ради (КНВК) приріст індексної оцінки складає 0,15 (15 %); Бурштинська гімназія Галицької районної ради (БГ) – приріст індексної оцінки складає 0,16 (16 %); Галицька гімназія Галицької районної ради (ГГ) – приріст індексної оцінки складає 0,11 (11 %); Черніївська ЗОШ І–ІІІ ст. Тисменицької районної ради (ЧЗОШ) – приріст індексної оцінки складає 0,16 (16 %); Лисецька ЗОШ І–ІІІ ст. Тисменицької районної ради – (ЛЗОШ) – приріст індексної оцінки складає 0,16 (16 %); Кривопільська ЗОШ І–ІІІ ст. Верховинської районної ради – (КриЗОШ) – приріст індексної оцінки складає 0,21 (21 %); Глибівська ЗОШ І–ІІ ст. Богородчанської районної ради (ГлЗОШ) – приріст індексної оцінки складає 0,20 (20 %); Грабівська ЗОШ І–ІІ ст. Рожнятівської районної ради (ГрЗОШ) –

приріст індексної оцінки складає 0,1 (10 %); Кропивницька ЗОШ І–ІІ ст. Долинської районної ради (КроЗОШ) – приріст індексної оцінки складає 0,11 (19 %); Микуличинська спеціальна школа-інтернат Івано-Франківської обласної ради (МЗОШ) – приріст індексної оцінки складає 0,19 (19 %). Середнє арифметичне загального приросту індексної оцінки складає 0,15 (15 %).

Доведено, що запропонована модель є найважливішим чинником успішного розвитку загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах. Вона забезпечує збільшення потенційних можливостей закладу за рахунок розвитку життєтворчості особистості учасників навчально-виховного процесу та впровадження інновацій, які орієнтовані на майбутнє. Особливість даної моделі полягає в гнучкості та варіативності, що дають можливість адаптувати запропоновані інноваційні зміни в управлінні ЗНЗ для кожного навчального закладу. Це досягається шляхом узгодження нормативних вимог органів управління освітою різних рівнів з потребами учасників навчально-виховного процесу. У розробленому кваліметричному інструментарії (субмоделі), який використовується для вимірювання процесу і результату розвитку життєтворчості особистості учасників навчально-виховного процесу та загальноосвітнього навчального закладу в цілому, кожний параметр, фактор та критерій виокремлений на основі нормативних документів та узгоджений з особливостями діяльності конкретного навчального закладу. Це дає змогу розроблену субмодель певною мірою вважати унормованим стандартом розвитку ЗНЗ в ринкових умовах. Установлено, що такий підхід сприяє підвищенню мотиваційної складової та посиленню наукової основи забезпечення якості продуктивної діяльності загальноосвітнього навчального закладу.

4. З метою впровадження моделі проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах розроблені відповідні методичні рекомендації для керівників ЗНЗ, в яких звертається увага на мотивацію та обґрунтування доцільності використання моделі проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах, описуються етапи впровадження моделі; описуються вимоги до складання програм розвитку загальноосвітнього навчального закладу; надаються поради щодо здійснення моніторингу впровадження моделі управління розвитком ЗНЗ в ринкових умовах.

Мету дослідження досягнуто, завдання виконані.

Проте проведене дослідження на сьогодні не вирішує всіх питань проблеми проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах. Подальшого дослідження потребує розкриття сутності інформаційного забезпечення проектної діяльності керівника загальноосвітнього навчального закладу шляхом обґрунтування механізму маркетингово-моніторингового супроводу розвитку навчального закладу в нестабільних умовах.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Радиш О. Ю. Навчально-методичний курс для слухачів курсів підвищення кваліфікації за напрямом «Керівники навчальних закладів» / О. Ю. Радиш. – Івано-Франківськ : Івано-Франківський ОІППО, 2013. – 32 с.

2. Радиш О. Ю. Методичні рекомендації керівникам загальноосвітніх навчальних закладів щодо впровадження моделі проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах / О. Ю. Радиш. – Івано-Франківськ : Івано-Франківський ОПППО, 2016. – 20 с.

3. Радиш О. Ю. Програмно-цільовий підхід в управлінні розвитком життєтворчої особистості в Рожнівському навчально-виховному комплексі «Гуцульщина» ім. Ф. Погребенника НаУКМА / О. Ю. Радиш // Наук.-пед. журн. «Обрії». – Івано-Франківськ, 2013. – № 1. – С. 35–39.

4. Радиш О. Ю. Інноваційні підходи до екологічної освіти та виховання (з досвіду роботи Рожнівського навчально-виховного комплексу «Гуцульщина» ім. Ф. Погребенника Національного університету «Києво-Могилянська академія») / О. Ю. Радиш // Науч. журн. «Культура народу Причерноморья». – Сімферополь, 2013. – № 251. – С. 95–99.

5. Радиш О. Ю. Ефективні впровадження інноваційних технологій навчання як складова формування компетентного випускника / О. Ю. Радиш // Всеукр. наук.-практ. освітньо-популярний журн. «Імідж сучасного педагога». – Полтава, 2014. – № 9. – С. 23–25.

6. Радиш О. Ю. Формування конкурентоспроможного випускника засобами етнопедагогіки / О. Ю. Радиш // Етнодизайн: Європейський вектор розвитку і національний контекст : зб. наук. пр. – Полтава, 2014. – С. 509–517.

7. Радиш О. Ю. Модель розвитку навчального закладу та технологія її впровадження [Електронне видання] / О. Ю. Радиш // Electronic Journal «The Theory and methods of educational management». – 2015. – № 2 (16). – Режим доступу : http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/metod_upr_osvit/v_18/13-Радыш.pdf

8. Радыш Е. Теоретические основы проектирования развития учебного заведения в рыночных условиях. / Е. Радыш // ScienceRise. – Харків, 2015. – Т. 11, № 5 (16). – С. 59–64.

Опубліковані праці апробаційного характеру

9. Радиш О. Ю. Формування компетентної, конкурентоспроможної особистості випускника колегіуму / О. Ю. Радиш // Обдарована дитина: пошук, навчання, розвиток : матеріали наук.-практ. конф. – Івано-Франківськ, 2011. – С. 24–26.

10. Радиш О. Ю. Програмно-цільове управління розвитком життєтворчої особистості / О. Ю. Радиш // Діяльність районних (міських) методичних кабінетів в умовах упровадження державних освітніх стандартів та інформаційно-комунікаційних технологій : тематичний зб. пр. / за заг. ред. М. А. Віднічука. – Рівне, 2012. – С. 180–185.

11. Радиш О. Ю. Проблеми сільської школи / О. Ю. Радиш // Матеріали парламентських слухань у Верховній Раді України «Освіта в сільській місцевості: кризові тенденції та шляхи їх подолання». – К., 2012. – С. 93–94.

12. Радиш О. Ю. Становлення громадянина патріота в контексті ціннісного ставлення до суспільства / О. Ю. Радиш // Актуальні проблеми громадянської освіти та виховання: український та зарубіжний досвід : матеріали І наук.-практ. конф. – Острог, 2013. – С. 179–182.

13. Радыш Е. Развитие учебного заведения через непрерывное образование руководителей школ / Е. Радыш // Образовательные вызовы современности: тенденции развития педагогического образования : материалы науч.-практ. конф. асп. и преп. – Ч. 2. – СПб., 2014. – С. 71–81.

Опубліковані праці, які додатково відображають наукові результати дисертації:

14. Радиш О. Ю. Чим живемо, над чим працюємо ? / О. Ю. Радиш // Часопис «Могилянські джерела». – 2003. – № 7. – С. 22.

15. Радиш О. Ю. Школа життєтворчості / О. Ю. Радиш // «Сільська школа»: реалії та перспективи. – Івано-Франківськ, 2008. – Вип. 2–3. – С. 114–15.

16. Радиш О. Ю. Формування полікультурної компетентності учнів при вивченні географії України / О. Ю. Радиш // Наук.-метод. посіб. «Ідеї. Пошуки. Знахідки». – Івано-Франківськ, 2009. – С. 68–73.

17. Радиш О. Ю. Модель сільської школи майбутнього Гуцульського регіону / О. Ю. Радиш // «Сільська школа»: реалії та перспективи. – Вид. п'яте / упоряд.: Л. Келембет, П. Лосюк. – Івано-Франківськ : ОППО ; Снятин : Прут Принт, 2009. – С. 66–78.

18. Радиш О. Ю. Педагогіка життєтворчості запорука успіху / О. Ю. Радиш // Українська наукова школа психології та педагогіки життєтворчості: досягнення, проблеми та перспективи розвитку : ювілейний наук.-метод. зб. – Запоріжжя, 2013. – С. 592–599.

19. Радиш О. Ю. Авторська школа Олени Радиш «Управлінські орієнтири молодого керівника» / О. Ю. Радиш // Ідеї. Пошуки. Знахідки : наук.-метод. посіб. – Івано-Франківськ, 2014. – С. 30–35.

АНОТАЦІЇ

Радиш О. Ю. Проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.06 – теорія і методика управління освітою. – Державний вищий навчальний заклад «Університет менеджменту освіти» НАПН України, Київ, 2016.

У дисертації подано теоретичне узагальнення і нове розв'язання проблеми проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах. Визначено стан її дослідженості у наукових джерелах, уточнено зміст основних дефініцій дослідження. Розкрито сутність, зміст і технологію проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу на основі програмно-цільового підходу до формування життєтворчості особистості. Теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено модель проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах, наведено методичні рекомендації щодо її впровадження.

Ключові слова: розвиток загальноосвітнього навчального закладу, ринкові умови, конкурентоспроможний загальноосвітній навчальний заклад, проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах, технологія

формування життєтворчості особистості, програмно-цільовий підхід, технологія проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах.

Радыш О. Ю. Проектирование развития общеобразовательного учебного заведения в рыночных условиях. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.06 – теория и методика управления образованием. – Государственное высшее учебное заведение «Университет менеджмента образования» НАПН Украины, Киев, 2016.

В диссертации представлено теоретическое обобщение и новое решение научной проблемы проектирования развития общеобразовательного учебного заведения в рыночных условиях, которое позволяет на научном и практическом уровне обеспечить позитивное развитие общеобразовательного учебного заведения, будет способствовать формированию его конкурентоспособности в нестабильных условиях внешней и внутренней среды. Определено состояние ее изученности в научных источниках, уточнено содержание основных дефиниций исследования. Отмечено, что основной дефиницией исследования является проектирование развития общеобразовательного учебного заведения, суть которой заключается в осуществлении определенного алгоритма действий субъектов управления по использованию программно-целевого подхода в процессе формирования жизнотворчества личности как основы успешности ее жизнедеятельности и механизма обеспечения конкурентоспособности общеобразовательного учебного заведения. Обосновано суть, содержание и технология проектирования развития общеобразовательного учебного заведения на основе программно-целевого подхода к формированию жизнотворчества личности, которая основывается на определении и декомпозиции основной цели деятельности учебного заведения с последующей разработкой соответствующих программ для ее достижения на основе учета требований рынков труда и образовательных услуг и потребностей, и запросов всех участников учебно-воспитательного процесса.

Раскрываются суть моделирования, этапы построения, теоретическое обоснование и экспериментальной проверки модели проектирования развития общеобразовательного учебного заведения в рыночных условиях. На основе анализа научных источников обосновано цель модели проектирования развития общеобразовательного учебного заведения в рыночных условиях, которая заключается в обеспечении положительной динамики показателей жизнотворчества личности участников учебно-воспитательного процесса и позитивного развития общеобразовательного учебного заведения в рыночных условиях. Выделено оптимальную структуру модели: теоретико-методологическая, содержательная, технологическая, результативно-регулятивная составляющие. Описан процесс создания и приведена структура квалитетрической субмодели развития общеобразовательного учебного заведения в рыночных условиях. При создании субмодели была использована технология факторно-критериального моделирования, которая подчиняется общим принципам квалитетрии и имеет такой алгоритм: определение свойств объекта исследования (параметров), их

декомпозиция на факторы и критерии (составление иерархической структуры свойств объекта исследования), установление весомости каждого параметра, фактора и критерия, графическое оформление субмодели.

Раскрыта суть и описана технология использования модели проектирования развития общеобразовательного учебного заведения в рыночных условиях. Суть технологии использования модели определена как алгоритмизированный поэтапный порядок действий, который носит системный характер, имеет необходимое методическое сопровождение и обеспечивает достижение запланированного результата. В основу указанной технологии положены принципы реализации программно-целевого подхода к процессу формирования жизнестворчества личности каждого участника учебно-воспитательного процесса общеобразовательного учебного заведения.

В работе раскрыт процесс проведения экспериментальной проверки модели проектирования развития общеобразовательного учебного заведения в рыночных условиях, описаны полученные результаты и дается их интерпретация. Полученные данные подтвердили высокую результативность модели и то, что она способствует положительной динамике развития учебного заведения, создает ему положительный имидж, формирует у учащихся жизненную компетентность и обеспечивает переход от модели заведения, которое функционирует к модели заведения, которое развивается и обеспечивает развитие личности, способствует обучению учащихся владению искусством жизнестворчества в условиях партнерского сотрудничества, успеха и доверия, способствует обеспечению конкурентоспособности каждого субъекта учебно-воспитательного процесса.

С целью внедрения модели проектирования развития общеобразовательного учебного заведения в рыночных условиях в практику разработаны соответствующие методические рекомендации для руководителей общеобразовательных учебных заведений. Основное внимание в рекомендациях обращается на мотивацию и обоснования целесообразности использования модели проектирования развития общеобразовательного учебного заведения в рыночных условиях, описываются этапы внедрения модели; описываются требования к составлению программ развития общеобразовательного учебного заведения; даются советы по осуществлению мониторинга внедрения модели управления развитием общеобразовательного учебного заведения в рыночных условиях.

Ключевые слова: развитие общеобразовательного учебного заведения, рыночные условия, конкурентоспособное общеобразовательное учебное заведение, проектирование развития общеобразовательного учебного заведения в рыночных условиях, технология формирования жизнестворчества личности, программно-целевой подход, технология проектирования развития общеобразовательного учебного заведения в рыночных условиях.

Radysh O. Design of the development of educational institution in market conditions. – Manuscript.

Dissertation for the degree of candidate of pedagogical sciences in specialty 13.00.06 – the theory and methods of management of education. – State Higher Education Institution «University of Management of Education» of NAES of Ukraine. – Kyiv, 2016.

The dissertation presents a theoretical generalization and new solution to the problem of designing a general educational institution in market conditions. Determine the status of its study in academic sources, clarified the content of the basic definitions of the study. The essence, content and technology design of general educational institutions on the basis of program-oriented approach to the formation of vital and creative personality. Theoretically substantiated and experimentally verified design model of a general educational institution in market conditions, lists guidelines for its implementation.

Keywords: development of general educational institutions, market conditions, competitive general education institution, the design of a general educational institution in market conditions, technology of vital and creative personality, target-oriented approach, the development of technology of designing a general educational institution in market conditions.